

1. Obiekt

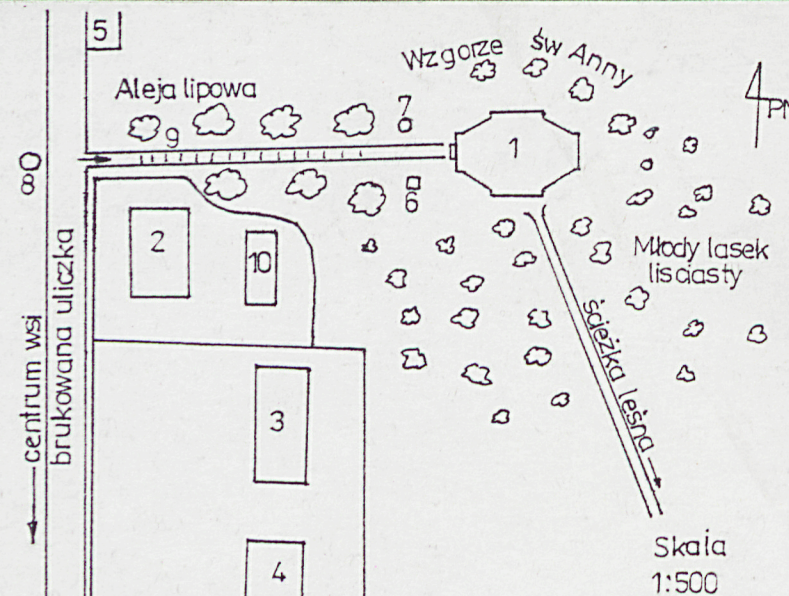
KAPLICA MSZALNA POD WEZWANIEM ŚWIĘTEJ ANNY

2. Czas powstania
1735-1736r.

3. Miejscowość
STARE BOGACZOWICE

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

2.

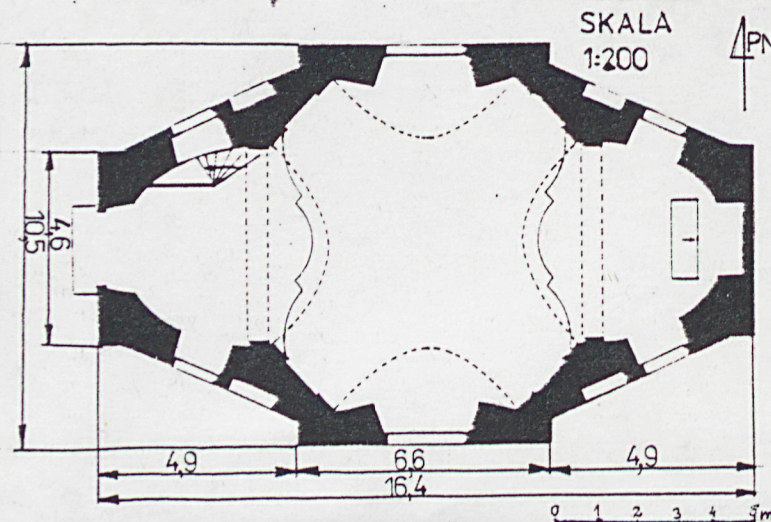

LEGENDA:

1. kapł. św. Anny	6 obelisk
2345 budynki mieszkalne	7 pomnik MB z Dzieciątkiem
10. budynek gospodarczy	8 ocembrowane źródło
	9 dróżka prowadz. do kaplicy z pozostałosc. schodów

Skala
1:500

3.

SKALA
1:200

4. Adres

Stare Bogaczowice
Wzgórze Św. Anny

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo **wałbrzyskie**

gmina Stare Bogaczowice pow. WAŁBRZYSKI

6. Poprzednie nazwy miejscowości

RICHENAU, REICHENAU,
ALTREICHENAU

7. Przynależność administracyjna
przed 1.VI.1975 r.

województwo wrocławskie

powiat ..... Wałbrzych.

8. Właściciel i jego adres

Parafia rzym.-kat. w Starych
Bogaczowicach, ul.Główna 120
58-312 Stare Bogaczowice

9. Użytkownik i jego adres

Parafia rzym.-kat. w Starych
Bogaczowicach, ul.Główna 120
58-312 Stare Bogaczowice

10. Rejestr zabytków

283/A/1749/1210

Nr 1216 data 15.XII.1964

1. Widok kaplicy od strony zach.
2. Plan sytuacyjny zabudowy, skala 1:500
3. Rzut poziomy kaplicy, skala 1:200

autor zdjęć
data wykonania
miejsce przechowywania negatywów

G.Wojturski
IV-VII.1992r.
Wrocław
ul.B.Żeleńskiego 48

12. Autorzy, historia obiektu, określenie stylu.

W roku 1734 proboszcz bogaczowicki, cysters Abundus Heinzel wraz z kapłanem Alexiusem Wiesnerem postanowili założyć bractwo św. Anny oraz wybudować kaplicę św. Anny na wzgórzu. W tym samym roku rozpoczęto przygotowania do budowy. Prace rozpoczęto 7 sierpnia 1735 roku (wmurowanie kamienia węgielnego przez opata Benedykta Seidela). Poświęcenie gotowej, późnobarokowej kaplicy nastąpiło 25 lipca 1736 roku. Pracami budowlanymi kierował budowniczy klasztorny, Joseph Anton Jentsch, realizujący prawdopodobnie obcy projekt. Freski na sklepieniach kaplicy namalował w 1736 roku Franz Heigel ze Świdnicy. Ołtarz jest dziełem Franza Dorasila z Krzeszowa. Koszty budowy świątyni wyniosły 1736 talarów. W roku 1777 jeden z malarzy krzeszowskich - Joseph Noepel prze-malował z bliżej nieznanym przyczyną fresk, pokrywający ścianę za ołtarzem kaplicy. Od początku swego istnienia obiekt pełnił funkcję kaplicy brackiej miejscowego bractwa św. Anny. Sprawowało ono opiekę nad zabytkiem. W roku 1814 świątynię wyposażono w stojącą do dziś ambonę, wkrótce potem w organy, mieszczące się na emporze muzycznej. 12 czerwca 1827 roku w czasie burzy, piorun dwukrotnie uderzył w wieżyczkę kaplicy, nie czyniąc jednak większych szkód. Prawdopodobnie przy okazji naprawy drobnych uszkodzeń wykonano wtedy prace renowacyjne, m.in. wstawiono nowe drzwi oraz ślusarkę okien. W latach 1935-1936 na wniosek miejscowego proboszcza Gunthera Roescha przeprowadzono konserwację obiektu. Pracami kierował "Preussische Staatshochbauamt" ze Świdnicy. Zakres przeprowadzonego remontu obejmował: naprawę uszkodzonego dachu, wieżyczki i gzymsu, nałożenie nowego tynku, pomalowanie obramień okiennych i portalu, we wnętrzu oczyszczenie fresków, uzupełnienie szczelin zaprawą, wykonanie świeżej polichromii wewnętrznych ścian kaplicy. Dokonano też odnowienia części wyposażenia (oczyszczenie powierzchni, wykonanie nowych pozłot, nowej polichromii).

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrze, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Budowla zajmuje szczyt Wzgórza Św. Anny, występującego na pn.-zach. obrzeżach wsi Stare Bogaczowice. Miejscowość ta leży w odległości 15 km na pn.-zach od Wałbrzycha. Z ul. Głównej do obiektu prowadzi pośrednio wąska, brukowana uliczka wznosząca się wzdłuż zach. zbocza Góry Św. Anny, a bezpośrednio polna ścieżka, wychodząca prostopadłe z uliczki na wsch. w kierunku szczytu wzgórza. Ścieżkę, na której dają się zauważyć pozostałości 15-stu stopni, flankuje aleja starych lip. Kaplica orientowana, na pn. od wejścia ustawiono piaskowcowy pomnik przedstawiający Matkę Boską z Dzieciątkiem, na pd. od wejścia kamienny obelisk zwieńczony krucyfiksem.

Materiał, konstrukcja, technika. Budowla wykonana z cegły, w całości otynkowana z wyjątkiem drewnianej wieżyczki, zwieńczonej glorieta. Sklepienie żaglaste ponad nawą oraz dwa sklepienia konchowe ponad prezbiterium i ponad emporą muzyczną. Wieżba dachu wielospadowego o konstrukcji pławiowo-kleszczowej. Wieżba hełmu gloriety wykonana na szkielecie z krzyżujących się ram drewnianych. Dach pokryty czerwoną karpiówką w łuskę, na krawędziach dachówką gąsiorówką. Wieża pokryta pomalowanymi na zielono deskami i listwami, hełm pokryty blachą ocynkowaną. Otwory okienne posiadają na zewnątrz piaskowcowe parapety, okna gęsto podzielone metalowymi słupkami, przeszklone. Piaskowcowy portal, wewnątrz którego dwuskrzydłowe, drewniane drzwi zewnętrzne z nadświetłem, wyposażone w metalowy zamek z klamką i parę antab. Posadzka wyłożona szarymi, piaskowcowymi płytami w kształcie regularnych sześciokątów, podwyższoną posadzką prezbiterium oddziela piaskowcowy stopień o zarysie wklęsło-wypukłym. Drewniane, kręte schody prowadzą wzdłuż ściany pn. na emporę muzyczną. Na poddasze można się dostać za pomocą drewnianej drabiny dostawianej do owalnego otworu w sklepieniu empory. Balustrada empory organowej o zarysie wklęsło-wypukłym, drewniana z trzema płycinami.

Rzut. Kaplica zbudowana jest na planie wydłużonego na osi wsch-zach oktagonu, wzbogaconego dwoma parami rezalitycznie wysuniętych boków. Jednonawowa, trójpłaszczyznowa.

Bryła. kaplicy zwarta, jednokondygnacyjna, stromo piętrzy się ponad zabudowaniami wioski. Jest dobrze widoczna zarówno dzięki usytuowaniu, (wzgórze), jak i strzelistym proporcjom (ok. 10 m wys. x 16 m dł.). Kryta dachem wielospadowym, z którego zach. połaci wyrasta niewielka wieżyczka z glorieta i cebulastym hełmem. Na hełmie promienista gloria z ażurowym napisem "S ANNA = 1736".

Elewacje wszystkie analogiczne, zdobione gładkimi pasami podziałów ramowych odciskanych w tynku, nałożonych na drapane płaszczyzny. W partii przyziemia niewielki cokół, w zwieńczeniu profilowany, wyładowany gzyms podokapowy. Na elewacjach prostokątne otwory okienne u góry zamknięte spłaszczonym łukiem nadwieszonym, przeciętym pośrodku kluczem, Otwory okienne zdobione profilowanymi w tynku opaskami.

Elewacja zach. - frontowa, jednoosiowa z portalem na osi. Portal prostokątny, bogato profilowany, zamknięty spłaszczonym łukiem nadwieszonym, przeciętym pośrodku kluczem. W kluczu wtórnie wyryty, kaligraficzny napis: "Erbauet 1736 Doppel = Blitz Schlag den 12 Juny 1827".

Elewacja pd. składa się z trzech sekcji, z których środkowa jest rezalitycznie wysunięta, a boczne są skośne. Na osi sekcji środkowej większe okno, na bocznych sekcjach po dwa mniejsze okna, z których jedno zablendowane.

Elewacja pn. - analogiczna jak wyżej.

Elewacja wsch. - bez otworów okiennych i drzwiowych.

14. Kubatura Bez poddasza: 1066,88m³	15. Powierzchnia użytkowa 95,4m²	16. Przeznaczenie pierwotne Kaplica bracka miejscowego bractwa św. Anny	17. Użytkowanie obecne Kaplica mszalna miejscowej parafii katolickiej
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Świątynia nie poniosła szkód w czasie ostatniej wojny. W okresie powojennym dewastacji uległy drewniane schody z zach. zbocza góry, prowadzące do wejścia kaplicy. W roku 1990 włamano się do obiektu, skradziono gotycką figurkę św. Anny Samotrzeć z ołtarza, dwie figurki aniołków, lichtarze oraz rzeźbę Matki Boskiej z Dzieciątkiem. Obecnie obiekt w stosunkowo dobrym stanie technicznym pozostaje w rękach miejscowej parafii katolickiej. Nabożeństwa odbywają się tu jedynie raz w roku - 26 lipca, w dniu święta patronki.	19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycia dachu, wyposażenie i instalacje) fundamenty - stan dobry ściany zewnętrzne - stan dobry ściany wewnętrzne - stan dobry sklepienia - solne przebarwienia fragmentów fresków na sklepieniu nawy oraz "spudrowanie" fragmentu fresku nad emporą muzyczną, wskazują na występowanie zawilgoceń sklepienia spowodowanych prawdopodobnie nieszczelnością pokrycia dachu. dach, pokrycie - fragmenty więźby zawilgocone, nieszczelności pokrycia dachówkowego, ogólnie stan dobry wyposażenie - stan dobry instalacja - występuje jedynie instalacja przeciwgromowa, stan dobry		
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Należy dokładnie zbadać więźbę dachową oraz pokrycie dachu, usunąć nieszczelności w pokryciu, wymienić uszkodzone elementy więźby. Zaizolować przed wilgocią fundamenty kaplicy, zainstalować niewielkie rynny z odpływami minimum 2-3m od fundamentów zabytku. Należy przeprowadzić prace konserwatorsko- zabezpieczające przy zabytkowych freskach wewnątrz kaplicy (usunąć zasolenia, uzupełnić ubytki warstwy malarskiej).			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

Acta Visitationibus Archipresbyteratus Bolkenheinensis, Visitatione Ordinario pro Anno 1811-1815. sygn.IIb 183e. Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu. ul.Kanonia 12

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowania, sygnatury)

Publikowane zdjęcia czarno-białe, przedstawiające wsch. partię wnętrza kaplicy oraz fresk na sklepieniu żaglastym.

- J.Drobek, G.Grundmann op.cit. s.156 fot.83
- Altreichenau Kreis Waldenburg op.cit. s.235 fot.126
- G.Grundmann Fünf Werke barocker Freskomalerei in Schlesien (w:) Kunstwanderungen in Schlesien. Gesammelte Aufsätze aus den Schlesischen Jahren 1917-1945. Munchen 1966 s.147 fot.68
- J.Wrabec Barokowe kościoły op.cit. fot.85

22. Bibliografia

- I.H.Jubilaum (w:) Schlesisches Kirchenblatt. Ein Zeitschrift für Katholiken aller Stände, zur Beförderung des religiösen Sinnes. 2 Jahrgang. Breslau 1836 Nr 33 s.263-264
- H.Lutsch Verzeichnis der Kunstdenkmäler der Provinz Schlesiens T.3 Breslau 1891 s.360
- P.N.Lutterotti Abt Innozenz Fritsch (1727-1734) Der Erbauer der grussauer Abteikirche. Schweidnitz 1935 s.39,62
- Altreichenau Kreis Waldenburg (w:) Kunst und Denkmalpflege in Schlesien. 2 Veröffentlichung Niederschlesien. Breslau-Lissa 1939 s.235-236
- J.Drobek G.Grundmann Schlesische Barockfresken und ihre Instandsetzung (w:) Kunst und Denkmalpflege in Schlesien.2 Veröffentlichung Niederschlesien. Breslau-Lissa 1939 s.140-156
- W.Roesch Beiträge zur Kirchengeschichte von Altreichenau Kreis Waldenburg (Schlesien)(w:) Archiv fuer Schlesische Kirchengeschichte. Bd 14 Hildesheim 1956 s.220-257
- K.Kalinowski Architektura doby baroku na Śląsku. Warszawa 1977 s.273
- J.Pater Katalog ruchomych zabytków sztuki sakralnej w archidiecezji wrocławskiej. T.2. Wrocław 1982 s.107-108

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Grzegorz Wojturski

Imię i nazwisko

data 17.XII1993r.

26. Sprawdził

Imię i nazwisko

data

27. Załączniki 5

1. Miejscowość STARE BOGACZOWICE	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) Kaplica mszalna p.w. św.Anny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) TEKST, ZDJĘCIA

cd.pkt. 13

Wnętrze kaplicy składa się z trzech elementów przestrzennych, uszeregowanych wzdłuż osi głównej budowli. Pośrodku nawa w kształcie kwadratu o ściętych narożach z uwypuklającymi się do wewnątrz ścianami bocznymi, od wsch. i zach. oddzielone od nawy pasami gurtowymi dwie absydy na planie podłużnie ustawionych półowali. Wsch. absyda zawiera ołtarz i pełni funkcję prezbiterium, absyda zach. mieści w przyziemiu kruchtę, wyżej emporę muzyczną. Ściany kaplicy artykuowane sześcioma parami pilastrów zwieńczonych kompozytowymi kapitelami, powyżej których wykonano stiukowe, fantazyjne fryzy, gzymsy i ozdobne attyki. Okna osadzone są w głębokich wnękach. Ponad oknami w nawie naczółki złożone z elementów roślinno-ornamentalnych w stylu regencji. Sklepienia nawy, absyd oraz ściany wsch. kaplicy pokrywają freski z roku 1736, przedstawiające tzw. "Pięć radości św.Anny".

Wyposażenie późnobarokowe, częściowo klasycystyczne. ołtarz drewniany, polichromowany, wykonany ok.w roku 1750, do roku 1990 zawierał późnogotycką figurkę św.Anny Samotrzeć. Ambona z roku 1814, organy z lat 20-tych XIX wieku autorstwa Heinricha Schlaga ze Świdnicy. W kruchcie przyścienna kropielnica z szarego marmuru w kształcie karbowanej muszli. Ławki i klęczniki z ok. poł. XVIII w., podobnie jak cztery złożone, pojedyncze kinkiety na świece. Dwanaście owalnych obrazów na płótnie, przedstawiających 12-stu apostołów - lata 30-ste XVIII w.. Cztery obrazy owalne na desce przedstawiające: św.Barbarę, św.Teklę, św.Floriana, św.Antoniego Padewskiego z poł. XVIII w..

Instalacja. Piorunochron na zewnętrznej ścianie i dachu kaplicy.

cd.pkt. 22

- J.Wrabec Barokowe kościoły na Śląsku w XVIII wieku. Wrocław 1986 s.95-97
- Tenże Dientzehoferowie czescy a Śląsk. Wrocław Warszawa Kraków 1991 s.69-71, 82,132
- G.Wojturski Trzy górskie kaplice św.Anny w Sosnowcu, Kowarach i St.Bogaczowicach. Praca magisterska przygotowana na Katedrze Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem dra Jana Wrabeca. Wrocław 1993 s.137-188 (maszynopis przechowywany na Katedrze Historii Sztuki we Wrocławiu).

Wkładkę założył: Grzegorz Wojturski 17.XII.1993
(imię, nazwisko, data)

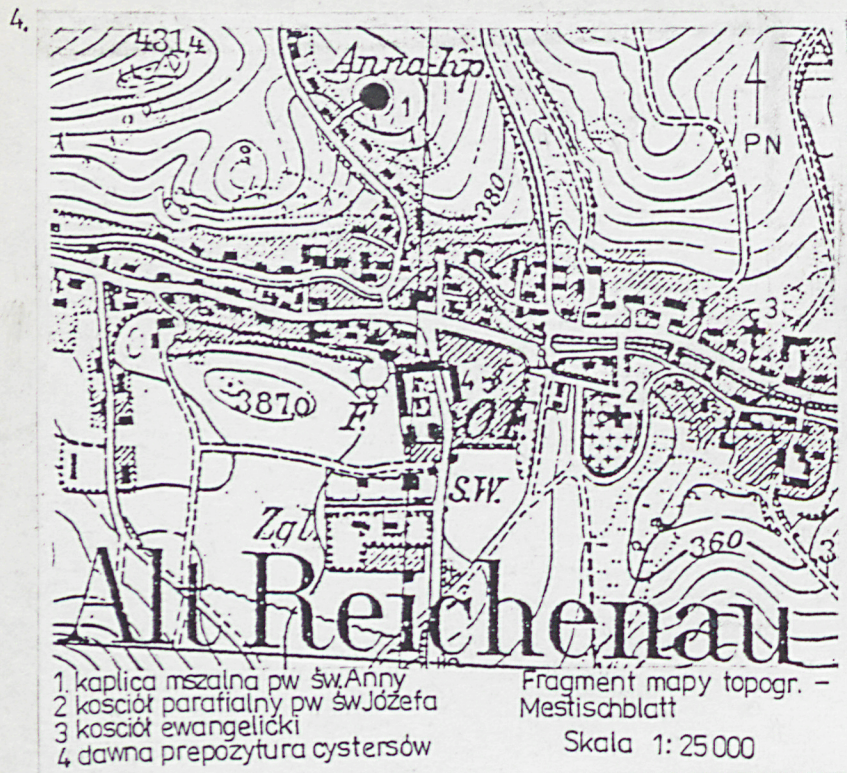
Miejsce przechowywania negatywów: Wrocław ul.B.Żeleńskiego 48

1. Miejscowość
STARE BOGACZOWICE

2. Obiekt (nazwa jak na karcie)
Kaplica mszalna p.w. św. Anny

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
TEKST, ZDJĘCIA

4. Plan orientacyjny obiektu, skala 1:25000
5. Widok kaplicy od strony pd.
6. Widok od strony pn.-wsch.

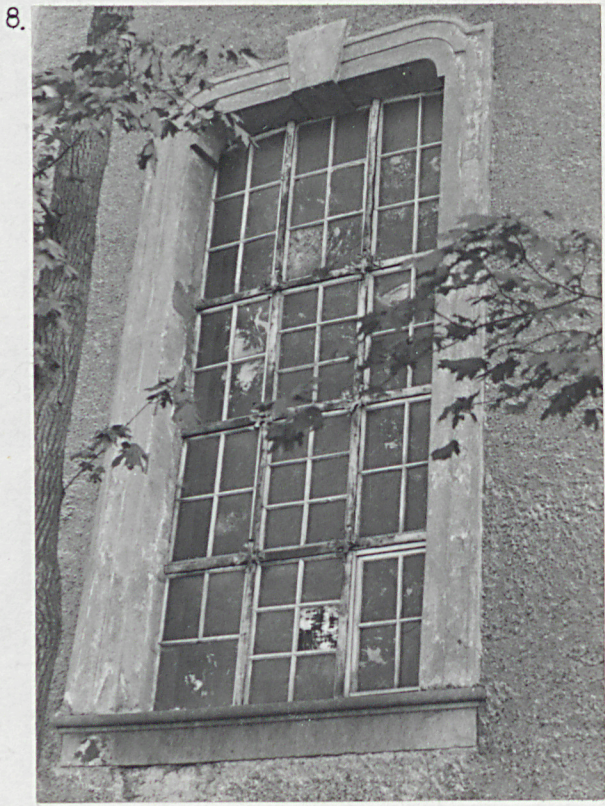

Wkładkę założył: Grzegorz Wojturski 17.XII.1993
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Wrocław ul. B. Żeleńskiego 48

1. Miejscowość STARE BOGACZOWICE	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) Kaplica mszalna p.w. św.Anny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) TEKST, ZDJĘCIA

7. Wieżyczka z glorietą, widok od zach.
8. Okno w nawie kaplicy, widok od pd.
9. Portal i drzwi wejścia do obiektu

Wkładkę założył: Grzegorz Wojturski 17.XII.1993
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Wrocław ul.B.Żeleńskiego 48

1. Miejscowość STARE BOGACZOWICE	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) Kaplica mszalna p.w. św. Anny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) TEKST, ZDJĘCIA

10. Klucz w portalu wejścia do kaplicy
11. Wnętrze zabytku, widok na kruchtę i empore muzyczną
12. Wnętrze kaplicy, widok na prezbiterium

Wkładkę założył: Grzegorz Wojturski 17.XII.1993
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Wrocław ul. B. Żeleńskiego 48

1. Miejscowość STARE BOGACZOWICE	2. Obiekt (nazwa jak na karcie) Kaplica mszalna p.w. św. Anny	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) TEKST, ZDJĘCIA

13.

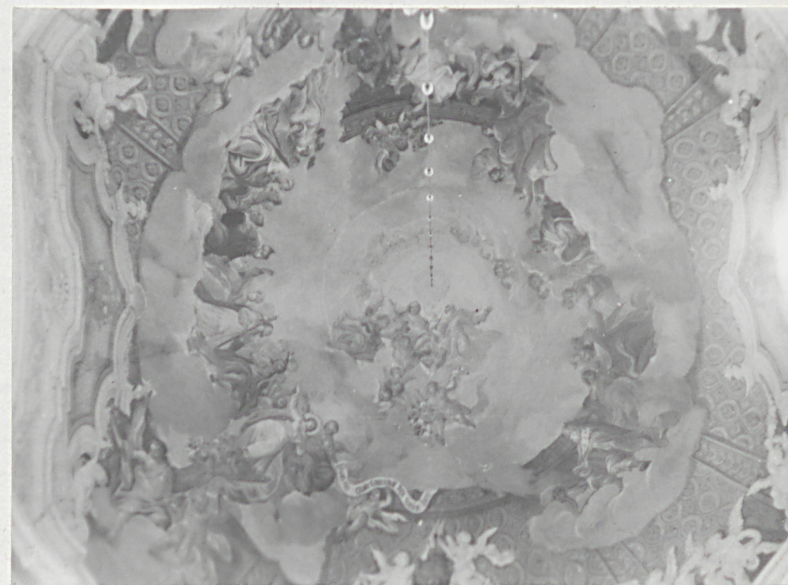
14.

15.

16.

13. Wnętrze, widok na pn. ścianę nawy
 14. Wnętrze, fragment belkowania w nawie
 15. Wnętrze, pilastry i belkowanie na ścianie pn. w nawie
 16. Wnętrze, sklepienie nawy

Wkładkę założył: Grzegorz Wojturski 17.XII.1993
 (imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Wrocław ul. B. Żeleńskiego 48